

УДК 316.774:004:005

А. П. Колесніков,
к. е. н., доцент, Західноукраїнський національний університет
ORCID ID: 0000-0003-3064-4133
Л. І. Біловус,
д. і. н., доцент, Західноукраїнський національний університет
ORCID ID: 0000-0003-4882-4511
О. І. Олійничук,
к. е. н., доцент, Західноукраїнський національний університет
ORCID ID: 0000-0001-9359-7560

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.15.25

ІНФОРМАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ: ОКРЕМІ ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ В ОСВІТІ

A. Kolesnikov,
PhD in Economics, Associate Professor, West Ukrainian National University
L. Bilovus,
Doctor of Historical Sciences, Associate Professor, West Ukrainian National University
O. Oliynychuk,
PhD in Economics, Associate Professor, West Ukrainian National University

INFORMATION MANAGEMENT: CERTAIN PRACTICAL ASPECTS IN EDUCATION

Попри масштабність та практичну різновекторність інформаційного менеджменту у кожній окремій сфері чи галузі знань він має ряд особливостей. Урахування компетентностей і результатів навчання стандарту вищої освіти 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа було виокремлено освітньо-науковий та управлінський напрями інформаційного менеджменту. Освітньо-науковий стосується створення, адміністрування та моніторингу інформаційних об'єктів різного типу. До нього відноситься: створення та адміністрування цифрових архівів; робота з інформаційними бібліотечними системами; технічний та організаційний супровід публікаційних платформ; навички створення персональних наукометричних профілів; захист авторських прав при роботі на принципах open science. Реалізація цього напрямку передбачає використання сучасних спеціалізованих та інтегрованих платформ і мережі персональних наукових профілів. Управлінський аспект інформаційного менеджменту було визначено через: навички використання open data; роботу з сучасними інтегрованими інформаційними системами; формування інформаційно-аналітичних послуг, зокрема аналітичних документів. Робота в цьому напрямі передбачає на основі роботи з відкритими даними та частково при використанні спеціалізованого програмного забезпечення формувати обґрунтовані аналітичні документи та пропозиції для прийняття більш раціональних управлінських рішень.

Despite the immensity and practical diversity of information management in each area or branch of knowledge, it has some typical features. Taking into account the competencies and learning outcomes of the higher education standard 029 Information, library, and archival affairs, there were singled out educational and scientific, and managerial directions of information management. Educational and scientific concerns the creation, administration and monitoring of all types of information objects. It includes creation and administration of digital archives; work with information library systems; technical and organizational support of publishing platforms; skills of creating personal scientometric profiles; copyright protection working on the principles of open science. The implementation of this direction involves the use of modern specialized and integrated platforms as well as a network of personal scientific profiles. Scientific publishing platforms cover the requirements of information and analytical functions, and have webometric support. Work with these platforms is implemented on the principles of open science. Concerned publishing platforms allow to optimize the process of organizational support of the article as well as to place a significant part of additional information and generate DOI indexes. Among the most common platforms are Google Scholar, ORCID, PUBLONS, and Scopus. The managerial aspect of information management was defined through: skills of using open data; work with modern integrated information systems; inception of information and analytical services, in particular analytical documents. Work in this direction intends the formation of substantiated analytical documents and proposals for more rational management decisions. They are modeled based on working with open data and partially using specialized software. The main condition for the information section formation is the emphasis on factual

analysis and minimization of facts interpretation. Therefore, the analytical section of the project contains mainly logical considerations when comparing different facts, explanations of phenomena and their relationships, as well as formulates general conclusions and forecasts of the situation development.

Ключові слова: інформаційний менеджмент, освіта, цифровий архів, відкрита наука, репозитарій, відкриті дані, інтегровані інформаційні системи, аналітичні документи.

Key words: information management, education, digital archive, open science, repository, open data, integrated information systems, analytical documents.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Інформаційне середовище сучасного суспільства характеризується високою динамічністю та множинністю комунікаційних каналів, що відрізняються у залежності від середовища свого застосування та сфери прикладання зусиль. Широкий профіль категорії "інформаційний менеджмент" передбачає розгляд його концептуального змісту і одночасно деталізація відповідно традиційних та новітніх сфер застосування. Разом з тим у традиційних сферах з'являються нові фахові компетентності, забезпечення яких потребує вироблення нових підходів та здобуття додаткових навичок у освітній та професійній діяльності. Одним з напрямів формування таких підходів є урахування освітніх стандартів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Широка охопність категорії "інформаційний менеджмент" та значна кількість галузей та сфер її застосування зумовлює значний інтерес до неї в наукових колах. Загальні тенденції інформаційного менеджменту та особливості його розвитку розглядали Л. Калініна. Окремі аспекти інформаційного менеджменту із позиції фахівця інформаційної справи розглядали О. Матвієнко, М. Цивін [1] та Ж. Ветій [7]. Особливості інформаційного менеджменту на прикладі роботи з цифровими платформами наукових журналів досліджують О. Березко та В. Ткаченко [2].

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є формування підходів до розуміння аспектів інформаційного менеджменту із урахуванням норм освітнього стандарту "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа".

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Глобальність розуміння інформаційного менеджменту окреслили О. Матвієнко та М. Цивін як "інноваційну діяльність, орієнтовану на постійний пошук нових способів організації ІД, на створення матеріальних і соціальних передумов для ефективного доступу до інформації і забезпечення інформаційно-комунікативних процесів, на активізацію та розвиток наявних інформаційних ресурсів і форм їхнього раціонального використан-

ня" [1, с. 29]. В кожній окремій сфері застосування чи галузі знань дане визначення матиме інші особливості застосування.

Погоджуємося з твердженням О. Матвієнко та М. Цивін про те, що сучасні інформаційно-комунікативні тенденції формують окремі прогалини між потребами практики у якісних результатах професійної підготовки фахівців для всіх видів інформаційного забезпечення та підтримки економічної, політичної та соціальної сфер діяльності та відсутністю науково обґрунтованих уявлень про цей процес [1, с. 27—28]. Таким чином інформаційний менеджер є фахівцем, що реалізовує весь спектр інформаційних послуг — планування, використання, реалізація та, за необхідності, представлення інформаційного продукту. Місце прикладання його зусиль є єдиним інформаційним середовищем, фізичною основою якого є мережеве забезпечення та специфічні комунікаційні системи, що координують відповідні аспекти професійної діяльності визначених установ.

Інформаційний менеджмент в організації виконує стратегічні, оперативні та адміністративні завдання. Серед стратегічних цілей — створення інформаційної інфраструктури організації та управління інформацією та технологіями. Оперативні та адміністративні завдання є більш обмеженими та підпорядкованими. Основним завданням інформаційного менеджменту є інформаційне забезпечення основних видів діяльності організації.

Далі в статті розглянемо практичні інструменти інформаційного менеджменту на прикладі забезпечення компетентностей та результатів навчання ступеня вищої освіти "магістр" спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа. Нами було обрано дослідження ступеня магістра, оскільки він передбачає більше практичних навичок. Для більшої обґрунтованості наведених нами положень будемо їх розглядати відносно стандарту вищої освіти за згаданою спеціальністю [3]. В межах даного стандарту нами було обрано наступні компетентності, формування котрих забезпечує вивчення інформаційного менеджменту: "здатність використовувати автоматизовані технології для вирішення практичних, управлінських, науково-дослідних і прогностичних завдань у професійній діяльності; здатність застосовувати технології та процедури аналітико-синтетичного опрацювання наукової та управлінської інформації; здатність здійснювати інформаційний

Головна сторінка
Перегляд
Довідка
Шукати в архіві
Вхід

Фонди

Виберіть фонд, для перегляду його зібрань.

	Видання бібліотеки ім. Л. Каніщенка Західноукраїнського Національного Університету
	Газети Газети факультетів / кафедр ЗУНУ
	Дисертації та автореферати Дисертації та автореферати
	Кваліфікаційні роботи студентів Західноукраїнського Національного Університету

Перегляд

Автор	Тема	за датою випуску
Гевко, Роман Богданович	облік	2020 - 2021
Невко, Роман Володарович	банківська система	2010 - 2019
Бруханський, Руслан Феоктистович	аналіз	2000 - 2009
Дзюблук, Олександр Валерійович	підприємство	1990 - 1999
Кириленко, Ольга Павлівна	ефективність	1980 - 1989
Поприщук, Борис Васильович	бухгалтерський облік	1971 - 1979
Рожелюк, Вікторія Миколаївна	управління	Has File(s)
	інновації	true
	банк	
	конкурентоспроможність	

Рис. 1. Інтерфейс платформи dspace Західноукраїнського національного університету

моніторинг" [3, с. 6—7]. Аналізуючи особливості формування таких компетентностей, ми бачимо формування двох основних напрямків роботи з інформацією: наукового та управлінського. Власне ці напрями і будуть формувати вектори подальшого дослідження. Щоб більш повно розкрити особливості забезпечення вказаних компетентностей їх варто розглядати у взаємозв'язку із результатами навчання відповідно до стандарту: "здійснювати організацію та управління інформаційно-аналітичною діяльністю на підприємствах та установах; розробляти проекти автоматизації формування інформаційних ресурсів бібліотечних та архівних установ; володіти методиками бібліо- та вебметричного аналізу інформаційних потоків та масивів; здійснювати маркетингові дослідження ринку інформаційних продуктів та послуг; використовувати методи проведення експертизи цінності, систематизації, обліку документів та формування архівних фондів; застосовувати законодавство, що регулює управління авторськими правами в інформаційній галузі; застосовувати технології створення та підтримки функціонування електронних бібліотек та архівів, вивчення та задоволення інформаційних потреб користувачів; здійснювати процедури аналітико-синтетичного опрацювання наукової та управлінської інформації; створювати та реалізовувати затребувані споживачами інформаційні продукти та послуги" [3, с. 7—8].

Освітньо-науковий аспект інформаційного менеджменту визначимо згідно з такими складовими:

- створення та адміністрування цифрових архівів;
- робота з інформаційними бібліотечними системами;
- технічний та організаційний супровід публікаційних платформ;
- навички створення персональних наукометричних профілів;
- захист авторських прав під час роботи на принципах open science.

Сучасний бібліотечний продукт неможливий без його цифровізації. Це стосується самого інформаційного продукту та інструментів управління ним. Формування власних цифрових архівів може здійснюватися як на основі власно розроблених сайтів (як у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського), так і на основі типових інформаційних продуктів. Одним з таких продуктів є платформа dspace (рис. 1). Це готовий продукт, що може бути інтегрований з доменним іменем наукової установи, і

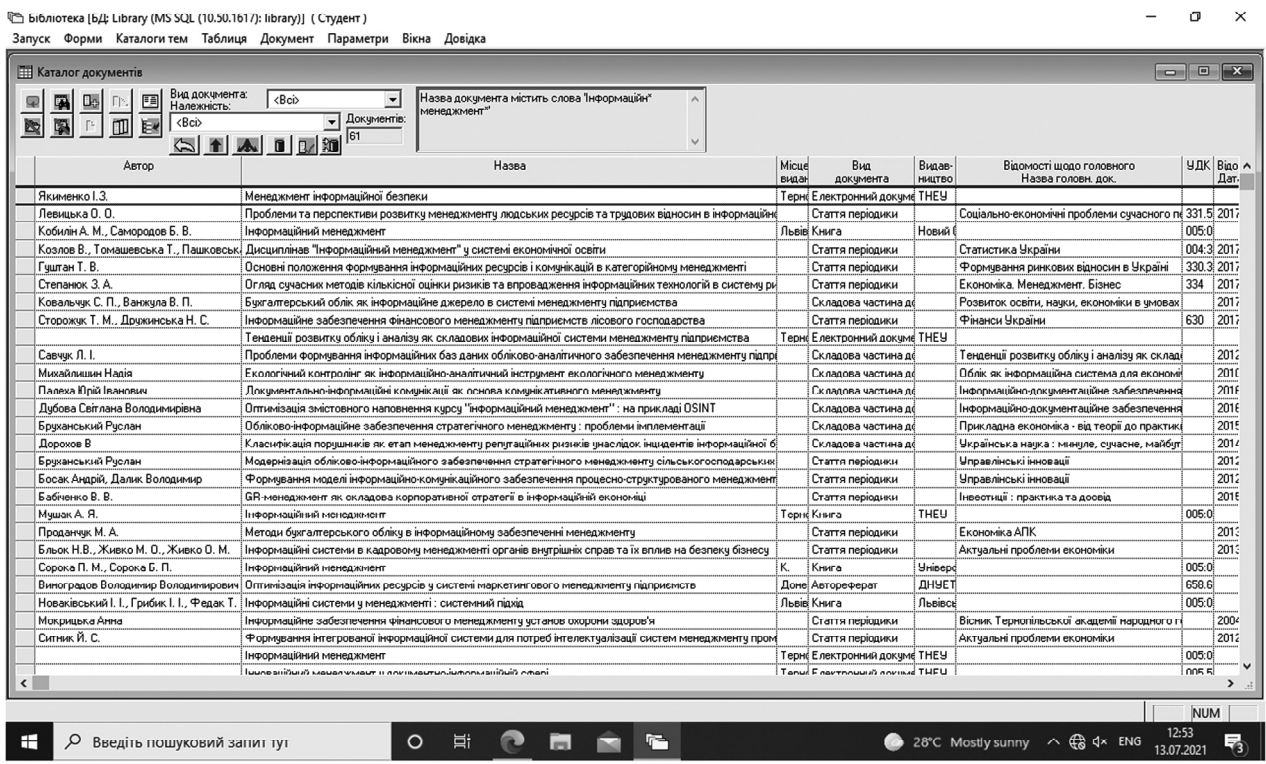
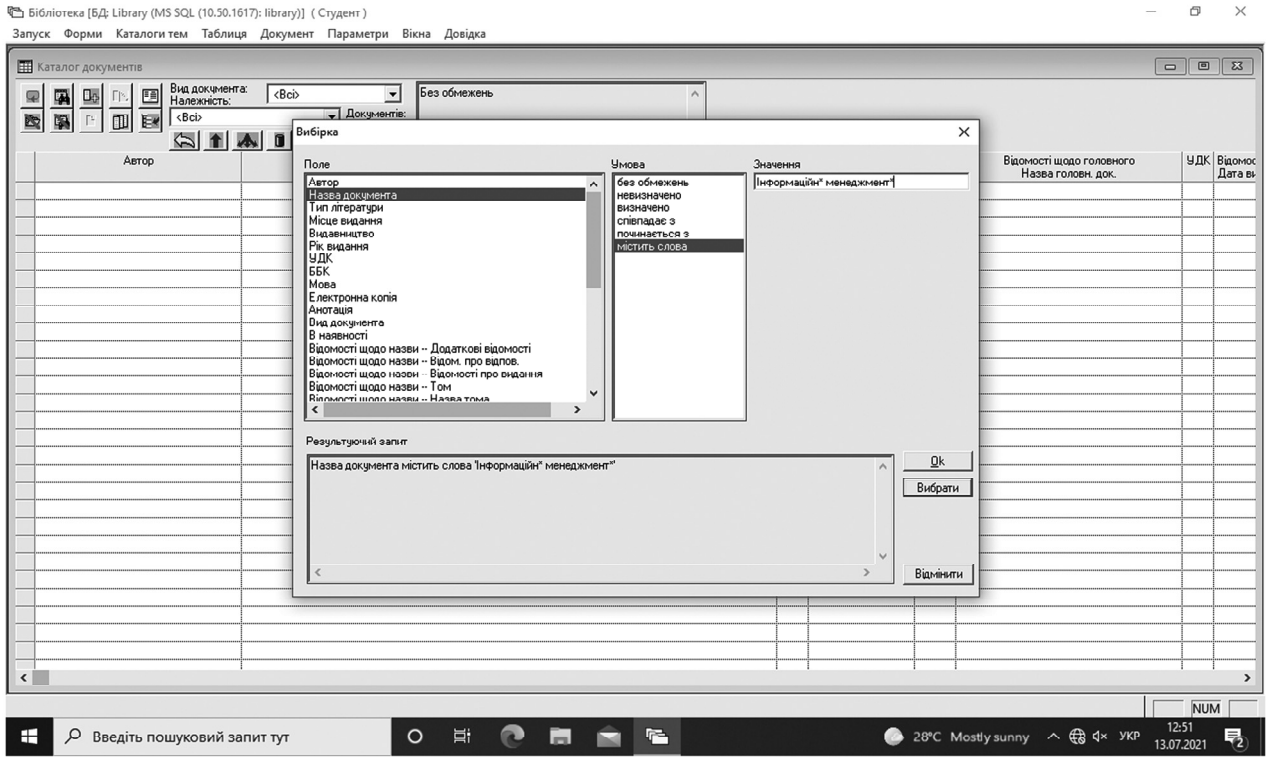

Рис. 2. Інтерфейс програми 1Бібліотека Західноукраїнського національного університету

дозволяє систематизувати та надавати доступ до різних типів інформації. Однією з переваг використання такого ресурсу є те, що наповнювати його можуть не лише адміністратори. Але і автори наукових праць, які отримали відповідний доступ.

З інтерфейсу програми бачимо, що вона дозволяє використовувати різні формати пошуку інформації (за роками авторами, типами робіт тощо), що збільшує зручність для користувачів.

Частина інформації присутня в наукових установах в паперовому варіанті, тому раціональним є використання внутрішніх програмних пошукових засобів. Одним із таких зручних інструментів є програма 1Бібліотека (рис. 2).

Цей ресурс дозволяє здійснювати пошук різних типів інформації за автором, ключовими словами, формою представлення, роком видання, місцем видання, мовою тощо. Також цей продукт необхідну бібліотека-

рю інформацію для пошуку паперового примірника, а також формування повного переліку знайдених джерел відповідно до вимог ДСТУ.

Робота з науковими публікаційними платформами, що мають вебметричну підтримку та забезпечують здійснення інформаційно-аналітичної функції реалізується на принципах open science. Використання відповідних платформ дозволяє реалізовувати сучасний підхід до інформаційної підтримки наукових періодичних видань та конференцій. Зоднієї сторони, це збільшує пошукуваність наукових праць, а з іншої — пришивдує їх індексацію більшістю наукометричних систем. Однією з таких платформ є Open Journal Systems, яка є повноцінним комунікаційним науковим майданчиком між авторами і рецензентами та редакцією наукових видань. Він дозволяє оптимізувати процес організаційного супроводу статті. Також дана платформа дозволяє розміщувати значну частину додаткової інформації, а також генерувати індекси DOI. Коректна технічна побудова даної платформи дозволяє швидко індексувати наукові праці пошуковими ресурсами Гугл академії. Розміщення наукової публікації на даній платформі дозволяє зменшити період індексації з кількох місяців до кількох днів.

Одним з інструментів представлення власних наукових здобутків в цифровому просторі і формування власного інформаційного поля є створення персональних наукометричних профілів. У сучасному інформаційному просторі типів таких профілів є досить багато. Однією із найпоширеніших є платформа Гугл академія, яка функціонує з 2004 року, і об'єднує пошукувані в Гугл повнотекстові наукові публікації з можливістю їх повнотекстового пошуку, а також дозволяє формувати персональну сторінку автора з його публікаціями та їх цитованістю. Серед найбільш поширених платформ також відзначимо ORCID, PUBLONS та Scopus.

У системі управління науковою інформацією окрему увагу варто звернути на правовий аспект. Подання до розгляду наукових праць передбачає, окрім дослідження імовірності збігу тексту, про що ми писали раніше [4], також поширення наукової інформації на інших платформах, що необхідно обумовити при поданні матеріалу на розгляд. Особливості та можливості публікування наукових праць на інших сайтах необхідно передбачати у відповідних розділах на сайті видання.

Згідно зі стандартами вищої освіти для зазначеної спеціальності другою складовою інформаційного менеджменту є управлінська.

Управлінський аспект інформаційного менеджменту визначимо згідно наступних складових:

- навички використання open data;
- робота з сучасними інтегрованими інформаційними системами;
- формування інформаційно-аналітичних послуг, зокрема аналітичних документів.

Ефективність прийняття управлінських рішень, окрім кваліфікації менеджера, який їх приймає, значною мірою залежить від оперування масивом повної і достовірної інформації. Інформація може бути закритою (конфіденційною) та відкритою. Якщо у першому випадку мова йде про особливості формування та використання інтелектуального капіталу та, в окремих ви-

падах, елементів недобросовісної конкуренції, то у другому — це відкриті дані, розміщені на офіційних порталах. Сьогодні значна частина інформації про компанії, структуру їх власності, фінансові результати діяльності, власників, публічних діячів, судові справи тощо знаходиться відкритому доступі, тому розуміння її отримання та володіння навичками використання є важливою передумовою якості управлінських рішень. Значна частина таких даних публікується на сайтах державних установ, але для зручності доступу до них на урядовому домені сформовано Портал відкритих даних [5], на якому подано набори даних за категоріями: держава; державні доходи і видатки; економіка та бізнес; енергетика; інфраструктура і транспорт; навколишнє середовище; освіта, культура, спорт; охорона здоров'я; регіональний розвиток; суспільство; фінанси; юстиція та судочинство (загалом 38405 наборів даних). Якісне використання відкритих даних дозволяє суттєво зменшити підприємницькі ризики, оптимізувати стратегію бізнесу та мінімізувати збитки від потенційної співпраці з ненадійними партнерами.

Однією з особливостей роботи з відкритими базами даних є їх велика кількість, і пошук інформації про компанію чи особу для прийняття обгрунтованого управлінського рішення займе багато часу, тому постає проблема вироблення методів та механізмів роботи з ними. З метою вирішення цієї проблеми розробляються ряд спеціалізованих інформаційно-аналітичних продуктів, що дозволяють за одним пошуковим запитом стосовно фізичної чи юридичної особи отримувати інформацію з певної кількості відкритих баз даних одночасно. Такі системи створюються як для закритого внутрішнього використання (наприклад в МВС), так і для загального доступу. До найпоширеніших в Україні інформаційно-аналітичних систем відносять: YouControl, Clarity Project, 007, Opendatabot та інші. Використання цих продуктів дозволяє отримувати ряд аналітичних послуг, як-от: інформація про зовнішньо-економічну діяльність компанії; зв'язки компанії та її керівників; судова практика, виграні тендери тощо.

Кінцевим елементом інформаційного менеджменту є, на основі опрацювання масиву відкритої та закритої інформації, прийняття обгрунтованого управлінського рішення. Водночас фахівець, який проводить збір та опрацювання інформації, і той, хто приймає рішення, є різними особами. Процес передачі необхідної інформації у зручному і доступному форматі реалізується через аналітичні документи різних типів. Вид документа буде залежати від задачі, яку поставили перед аналітиком.

Будь-який аналітичний документ має інформаційну і аналітичну частину, і їх взаємовідношення залежить від поставленого завдання та виду документа. Головною умовою оформлення інформаційного розділу є акцент на фактичному аналізі та мінімізація інтерпретації фактів. У свою чергу аналітичний розділ проєкту містить в основному логічні міркування при порівнянні різних фактів, пояснення явищ та їх взаємозв'язків, а також формулює загальні висновки та прогнози розвитку ситуації [6, с. 47].

Одним з найпростіших і найпоширеніших видів аналітичних документів є аналітична довідка, що є невели-

ким за обсягом (2—5 сторінок) оглядом окремого явища, процесу, суб'єкту тощо. Часто це інформація статистичного характеру стосовно розвитку соціальних, економічних та політичних систем.

Дослідження більш цілісних явищ передбачають розробку аналітичної записки, яка, в основному, вміщується на 5—10 сторінках і складається із аналізу ситуації, коротких висновків та, за потребою, окремих практичних рекомендацій. Важливим при її підготовці є стислі терміни виконання, щоб не втратити актуальності інформації.

Аналітичний звіт відрізняється більшим обсягом (20—30 сторінок) та кількістю ілюстративного матеріалу. У ньому значно більше уваги та обсягу приділяється обґрунтуванню висновків та рекомендацій. За необхідності проведення презентації аналітичного звіту до нього готується коротке резюме.

Особливість аналітичного огляду в тому, що він формується переважно у формі прямих цитат, та не передбачає наявності висновків і рекомендацій. Обсяг аналітичного огляду може коливатися від 5 до 20 сторінок.

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Попри масштабність та практичну різновекторність інформаційного менеджменту у кожній окремій сфері чи галузі знань він має ряд особливостей. І у науковому і в управлінському аспекті інформаційного менеджменту обраної спеціальності є ряд практичних інструментів, які разом з тим мають тенденції до подальшого розвитку і удосконалення. У науковому напрямі перспективним є створення єдиного українського репозитарію наукових текстів, що дасть можливість підвищувати якість контролю за дотриманням академічної доброчесності, та зробити перевірку на ознаки співпадіння текстів більш доступною для ЗВО через можливість інтегрувати систему антиплагиату в даний ресурс. В управлінському напрямку важливим аспектом є увага до захисту персональних даних в умовах постійного збільшення відкритості даних в останній період. Особливості обґрунтування даних позицій можуть бути предметом подальших досліджень у цьому напрямі.

Література:

1. Матвієнко О., Цивін М. Інформаційний менеджмент як основа концептуалізації моделі фахівця з інформаційної справи. Вісник Книжкової палати. 2017. № 4. С. 27—30.
2. Березко О.Л., Ткаченко О.С. Система інформаційного менеджменту наукових журналів та конференцій львівської політехніки. Вісник національного університету "Львівська політехніка". 2014. Вип. 803. URL: <http://science.lpnu.ua/uk/sithe/vsi-vypusky/volume-803-2014-1/systema-informatsiynogo-menedzhmentu-naukovyh-zhurnaliv-ta> (дата звернення 12.07.21).
3. Стандарт вищої освіти України ступеня вищої освіти "магістр" спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/28/029-informatsiyna-bibliotechna-ta-arkhivna-sprava-magistr.pdf> (дата звернення 12.07.21).

4. Колесніков А. Академічна доброчесність в українському освітньо-науковому просторі: проблеми та соціальні загрози. Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України. 2019. Вип. 24. С. 122—128.

5. Портал відкритих даних. URL: <https://data.gov.ua/>

6. Варенко В. Методичний аспект створення інформаційно-аналітичних документів: аналіз, технології, проблеми. Вісник Книжкової палати. 2015. № 3. С. 46—48.

7. Вертій Ж.С. Дисципліна "Інформаційний менеджмент" у підготовці фахівців напряму "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа". Інформація, комунікація та управління знаннями в глобалізованому світі. Матеріали Другої міжнародної наукової конференції (м. Київ, 16—18 травня 2019 р.). С. 110—111.

8. Калініна Л. М. Генезис інформаційного менеджменту як галузі наукового знання. Стратегічні пріоритети. 2009. № 4 (13). С. 71—76.

References:

1. Matviienko, O.V. and Tsyvin, M.N. (2017), "Information management as a basis for conceptualization of the model of an information specialist", *Visnyk Knyzhkovoї palaty*, vol. 4, pp. 27—30.
 2. Berzko, O.L. and Tkachenko, O.S. (2014), "Information management system of academic journals and conferences of Lviv Polytechnic", *Visnyk natsional'noho universytetu "L'vivs'ka politekhnika"*, [Online], vol. 803, available at: <http://science.lpnu.ua/uk/sithe/vsi-vypusky/volume-803-2014-1/systema-informatsiynogo-menedzhmentu-naukovyh-zhurnaliv-ta> (Accessed 25 July 2021).
 3. Ministry of Education and Science of Ukraine (2021), "Standard on higher education in Ukraine for "masters" degree of specialty 029 Information, library and archival science", available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/28/029-informatsiyna-bibliotechna-ta-arkhivna-sprava-magistr.pdf> (Accessed 25 July 2021).
 4. Kolesnikov, A.P. (2019), "Academic dignity in the Ukrainian educational space: problems and social threats", *Regional'ni aspekty rozvytku produktyvnykh syl Ukrainy*, vol. 24, pp. 122—128.
 5. The open data portal (2021), available at: <https://data.gov.ua/> (Accessed 25 July 2021).
 6. Varenko, V.M. (2015), "Methodical aspect of creation of informational and analytical documents: analysis, technologies, problems", *Visnyk Knyzhkovoї palaty*, vol. 3, pp. 46—48.
 7. Vertij, Zh. S. (2019), "Discipline "Information Management" in the training process for the specialists of "Information, library and archival affairs", *Materialy Druhoї Mizhnarodnoi naukovoї konferentsii. Informatsiia, komunikatsiia ta upravlinnia znanniamy v hlobalizovanomu sviti* [Conference Proceedings of the Second International Scientific Conference. Information, communication and knowledge management in a globalized world], Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine, pp. 110—111.
 8. Kalinina, L.M. (2009), "Genesis of information management as a branch of scientific knowledge", *Stratychni priorytety*, vol. 4 (13), pp. 71—76.
- Стаття надійшла до редакції 28.07.2021 р.*